

устида олиб борилаётган тадбирлар асносида илм, фан, маърифат ва таълим соҳасини янада ривожлантириш бўйича кўплаб қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилмоқда.

Айни кунда, улардан айримлари таълим соҳасининг асоси бўлиб хизмат қилмоқда. Бу борада Ўзбекистон Республикасининг 23.09.2020 йилдаги 637-сонли “Таълим тўғрисида”ги Қонунини таълим тизимининг таянчи бўлиб хизмат қилмоқда десак муболаға бўлмайди.

Технологик таълим йўналишида эса компетенциявий ёндашиш талабаларнинг ижодий қобилиятларини такомиллаштириш жараёнида бир қатор компонентцияларни (гностик, конструктив, лойихавий, ишлаб чиқариш технологик) ривожлантиришда замонавий дидактик воситалардан фойдаланиш, касбий сифатларини ривожлантиришнинг интенсив технологияларини самарадорлигини ошириш, касбий йўналтирилган таълим мазмунини такомиллаштириш бўйича тадқиқотлар олиб боришга имкон яратади. Шу ўринда, республикада компетенция асосида таълим олувчиларнинг касбий фаолият ва сифатларини шакллантиришга қаратилган ахборот-таълим муҳити жорий этилмоқда, касбий фаолиятни ривожлантиришни таъминловчи моддий-техник база, меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ишлаб чиқилмоқда. Бу бўлажак мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлашда компетенциявий ёндашув асосида уларнинг ижодий қобилиятларини такомиллаштириш ва шакллантириш методларини ҳамда воситаларини ривожлантиришга, жорий этишга шароит яратади.

Шунга қарамасдан, замонавий талабаларга жавоб берадиган техника олий таълим муассасалари талабаларида касбий компетенцияларни фанлараро интегратив ёндашув асосида такомиллаштириш, талабаларда олий таълим муассасасида психологик-педагогик ва муҳандислик тайёргарлик жараёнида олинган назарий билимлар ўртасидаги фарқ ва уларни амалиётда қўллаш тажрибаси асносида шубҳасиз касбий фаолият самарадорлигига таъсир қилади. Бизнинг фикримизча, компетенциявий таълимнинг яширин муаммолари ДТСдаги компетенцияларнинг кўплиги ва бўлинишини ўз ичига олади.

Юқорида таъкидланганидек, педагогик ва муҳандислик таълим соҳасидаги таълимнинг турли соҳаларида ДТСнинг компетенциялари рўйхатини таҳлил қилиш ҳар бир стандартда касбий фаолият ва касбий мулоқот соҳаларига тегишли бўлиши мумкин бўлган бир нечта компетенция сифатларини белгилаб олишга имкон берди. Биз ушбу аниқлаштирилган сифатлардан компетенциявий ёндашув асосида талабаларнинг ижодий қобилиятларини шакллантириш орқали бўлажак мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлашга қаратамиз. Бу эса талабалар ўқув жараёнида касбий компетенциялардан мустақил фойдаланиб, ижодий ёндашиш орқали фанлараро интегратив, такомиллаштирилган ва тегишли компетенция асосидаги методларни самарали қўллаб, ўқув жараёнида талаба эришиш керак бўлган яхлит натижаларни беради.

Кўрсатилган тенденциялар асосида компетенциявий ёндашув асосида талабаларнинг ижодий қобилиятларини такомиллаштириш орқали бўлажак мутахассисларни касбий фаолиятга тайёрлаш муаммосини ўрганишда олий таълим тизимини модернизациялаштиришнинг мазмуни, таркибий-функционал ва технологик жиҳатлари бўйича янги даражадаги илмий тадқиқотларини таъминлайдиган илмий-амалий позициялар, ёндашув ва қарашларни бирлаштирувчи асосий омил бўлиб хизмат қилади.

Бугунги кунда талабаларнинг мавжуд ҳолатини таҳлил қилар эканмиз, биз, юқорида келтириб ўтилган Ўзбекистон Республикаси Президентининг 08.10.2019 йилдаги “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” ги ПФ-5847

сонли ҳамда 29.10.2020 йилдаги “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6097 сонли фармонларини олсак мақсадга мувофиқ бўлади.

Ушбу фармонда бутун таълим тизимида ислоҳ қилинаётган жараёнларга асосан талабаларнинг илмий-ижодий фаолиятида янги томонга бурилишлар назарда тутилган ҳамда бугунги кунда босқичма-босқич амалга оширилиб келинмоқда. Мисол тариқасида ушбу Концепциядан қуйидагиларни келтириб ўтишимиз мумкин:

олий таълим соҳасида давлат-хусусий шерикликни ривожлантириш, худудларда давлат ва нодавлат олий таълим муассасалари фаолиятини ташкил этиш асосида олий таълим билан қамров даражасини 50 фоиздан ошириш, соҳада соғлом рақобат муҳитини яратиш;

олий таълим муассасаларида ўқув жараёнини босқичма-босқич кредит-модуль тизимига ўтказиш;

халқаро тажрибалардан келиб чиқиб, олий таълимнинг илғор стандартларини жорий этиш, жумладан ўқув дастурларида назарий билим олишга йўналтирилган таълимдан амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтирилган таълим тизимига босқичма-босқич ўтиш;

олий таълим мазмунини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривожланишига муносиб ҳисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизимини йўлга қўйиш;

олий таълим муассасаларида таълим, фан, инновация ва илмий-тадқиқотлар натижаларини тижоратлаштириш фаолиятининг узвий боғлиқлигини назарда тутувчи «Университет 3.0» концепциясини босқичма-босқич жорий этиш;

олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари, илмий изланувчилари, докторантлари, бакалаврият ва магистратура талабаларининг юқори импакт-факторга эга нуфузли халқаро илмий журналларда мақолалар чоп этиши, мақолаларга иқтибослик кўрсаткичлари ошиши, шунингдек республика илмий журналларини халқаро илмий-техник маълумотлар базасига босқичма-босқич киритилишини таъминлаш;

олий таълимнинг инвестициявий жозибадорлигини ошириш, хорижий таълим ва илм-фан технологияларини жалб этиш;

талаба-ёшлар таълим-тарбияси учун қўшимча шароитлар яратишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни ўз ичига олган бешта ташаббусни амалиётга татбиқ этиш;

олий таълим муассасаларининг инфратузилмаси ва моддий-техник базасини, шу жумладан халқаро молия институтларининг имтиёзли маблағларини кенг жалб қилиш ҳисобига яхшилаш, уларни босқичма-босқич ўзини ўзи молиялаштириш тизимига ўтказиш ва молиявий барқарорлигини таъминлаш;

таълимнинг ишлаб чиқариш корхоналари ва илмий-тадқиқот институтлари билан ўзаро манфаатли ҳамкорлигини йўлга қўйиш;

илм-фанда ўзини ўзи бошқариш тизимини ривожлантириш орқали давлат ва илмий ташкилотлар ўртасида ижтимоий шерикликни ривожлантириш ҳамда унинг доирасида лойиҳаларни амалга ошириш каби бир қатор амалга оширилиши лозим бўлган жараёнларни санаб ўтиш жоиздир. Зеро, ушбу Концепция ҳозирги кунда таълим тизимидаги таъсил олаётган ёшларга яратилаётган имкониятлар бисёрдир.

хорижий мамлакатлар тажрибасидан келиб чиқиб, талаба-ёшларнинг академик фаолияти, муаммолари ва турмуш тарзи, ўқув жараёни ҳамда яратилган шароитлар бўйича талабалар фикр-мулоҳазаларини ўрганиш мақсадида улар ўртасида ҳар йили республика миқёсида миллий сўров

ўтказиш;

олий таълим муассасалари, қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсларида ўқув-педагогик ва илмий фаолият юритиш учун хорижлик юқори малакали профессор-ўқитувчилар ва мутахассислар, таълим ва илм-фан соҳасида фаолият юритиб, салмоқли ютуқларга эришган, юрт ривожига ҳисса қўшиш истагида бўлган хориждаги ватандошларни жалб этиш, бу борада уларга академик ва инфратузилмага оид қулайликлар яратиб бериш;

юқори малакали профессор-ўқитувчилар, олимларни таълим жараёнига жалб қилишнинг самарали механизмларини яратиш, муайян кўрсаткичлар асосида уларнинг фаолиятини баҳолаш тизимини ривожлантириш;

Юқорида санаб ўтилганларнинг барчаси талабанинг ўз устида ишлашга, таълим жараёнида таълимдан ажралмаган ҳолда ижодий ёки касбий маҳоратини оширишга қаратилган имкоғиятлар келтириб ўтилган. Айти вақтда олиб бораётган тадқиқотимиз муҳандисларни етиштириб чиқаришга қаратилган экан, уларга бириктирилган ўқув фанлари блокига асосан мутахассислик фанларини ўзлаштиришда янги тизимдан фойдаланишлари мумкин бўлади.

Бундан кўринадики, талабага ижодий фаолиятини, касбий кўникмасини олий таълим тизимидан ажралмаган ҳолда кенгайтириши, янгилик яратиши, қўшимча турдош соҳаларни ҳам дунё миқёсида қамраб олиши мумкин бўлади.

Демак, юртимизда олиб борилаётган таълим тизимидаши чора-тадбирлар натижасидаги ислохотлар талабаларнинг ижодий қобилиятининг такомиллаштиришнинг мавжуд ҳолати таҳлил қилишга имкон беради.

Фойдаланилган адабиётлар

Ўзбекистон Республикасининг 23.09.2020 йилдаги 637-сонли “Таълим тўғрисида”ги Қонуни. www.lex.uz.

Ш.М.Мирзиёев. Қонун устворлилиги ва манфаатларини таъминлаш-юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови.-Т.:Ўзбекистон, 2017.-48 бет..

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 02.03.2020 йилдаги “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта уствор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили»да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида” ги ПФ-5953-сонли фармони;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 27.02.2020 йилдаги “Педагогик таълим соҳасини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4623 сонли қарори;Ўзбекистон Республикаси Президентининг 06.09.2019 йилдаги “Профессional таълим тизимини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги ПФ-5812 сонли фармони;Ўзбекистон Республикаси Президентининг 29.10.2020 йилдаги “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” ги ПФ-6097 сонли фармони; Ўзбекистон Республикаси Президентининг 14.03.2017 йилдаги “Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПҚ-2829 сонли қарори;